

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ**

1909-2015

Серія "В практику роботи бібліотек"

***БІБЛІОТЕЧНІ ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ З
ЧИТАЧАМИ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ***

методико-практичні матеріали

Київ 2015

УДК 027.022

ББК 78.38

Б 59

Бібліотечні форми і методи роботи з читачами різних вікових категорій
: метод.-практ. матеріали / Упр. культури, національностей та релігій Київ.
облдержадмін., Київ. обл. б-ка для дітей ; [уклад. : О.М.Литвин, Л.П.Соляник ;
наук. ред. та відп. за вип. М. П. Зніщенко ; ред.-упоряд. Л. П. Соляник]. – К. :
[КОБдД], 2015. – 24 с. – (Серія "В практику роботи бібліотек").

Методичний посібник "Бібліотечні форми і методи роботи з читачами різних вікових категорій" укладено з метою надання методичної і практичної допомоги, як молодим бібліотечним спеціалістам, так і фахівцям з певним досвідом роботи.

Форм бібліотечної масової роботи з читачами різних вікових категорій в посібнику подаються за алфавітом.

Матеріали, вміщені в посібнику, будуть корисні бібліотечним працівникам, як в організації бібліотечного обслуговування читачів, так і при складанні річних планів роботи бібліотеки, а також у проведенні семінарів з профудосконалення та семінарів для шкільних бібліотекарів.

О.М.Литвин

Укладачі:

Л.П.Соляник

Редактор-упорядник

Л.П.Соляник

Бібліографічне упорядкування

О.М.Литвин

Науковий редактор та
відповідальний за випуск

М.П.Зніщенко - генеральний
директор Київської обласної
бібліотеки для дітей, кандидат
історичних наук, заслужений
працівник культури України.

Київ 2015

©Київська обласна бібліотека для дітей

Методичний лист

Сучасна бібліотека – це не тільки зібрання книжкових колекцій, але й величезний світ соціальних комунікацій для людей, об'єднаннях пошуком знань. Реальне успішне майбутнє тільки у тих бібліотек, які поєднують традиційну культуру спілкування з книгою та нові інформаційні технології. Це – стратегічний напрям на шляху модернізації української бібліотечної системи й перспективи зміцнення партнерських відносин зі світовим бібліотечним, інформаційним та культурним співтовариством.

Інформація вважається сьогодні головним досягненням людства і оскільки велика її частина акумулюється в бібліотеці, то, відповідно, однією з головних функцій бібліотеки залишається саме інформаційна.

ЮНЕСКО стверджує, що "публічна бібліотека – це серце інформаційного суспільства", коли навіть невелика книгозбірня, яка має вихід в всесвітню мережу Інтернет, є повноцінною складовою глобалізації суспільства.

Інноваційному розвитку бібліотек сприяють нові інформаційні технології, з впровадженням яких, публічні бібліотеки здійснюють стратегії переходу від традиційної книгозбірні до динамічного центру інформації.

Широке використання бібліотеками сучасних інформаційних технологій та Інтернету відкриває перед ними нові можливості у здійсненні традиційних функцій, наділяючи, тим самим, їх новітньою функцією, як інформаційного осередка, оснащеного сучасною технікою на базі новітніх технологій. І це – чудово! Але в даній роботі мова піде про "свята святих" в бібліотечній діяльності – види, форми і методи бібліотечного обслуговування читачів різних вікових категорій.

Значну практичну цінність у роботі бібліотек мають публікації, котрі містять поради та рекомендації з проведення різноманітних масових заходів та бібліотечних акцій щодо популяризації літератури, залучення читачів до різних форм міжособистого спілкування в бібліотеці, відзначення державних свят та історичних подій, ювілеїв видатних особистостей, літературних дат.

Визначення спектру бібліотечних послуг та інтелектуального продукту, оптимізація форм та методів практичної діяльності - складний та відповідальний етап в роботі бібліотеки.

Від бібліотечних фахівців вимагається високий професіоналізм, готовність до змін, гнучкість, навички пошуку та відбору. Бібліотека повинна у своїй роботі використовувати все різноманіття форм, методів роботи, за допомогою яких виконуються основні функції бібліотеки - інформаційна, освітня та культурна. Сьогодні на перший план виходять активні форми та методи роботи, які примушують читача мислити, відстоювати свою точку зору. Така робота, дозволяє залучити користувачів різних вікових категорій в загальну діяльність під час заходів, що проводяться в бібліотеці.

Мета даної консультації - познайомити молодих бібліотекарів з активно-масовими формами бібліотечної роботи, а досвідченим бібліотекарям - нагадати про них, забезпечивши тим самим різноманітність заходів в бібліотеці. Посібник надасть допомогу при щорічному плануванні бібліотечної роботи.

Л. П. Соляник – заступник директора з наукової діяльності

О. М. Литвин – завідувач науково-методичного відділу

Бібліотечні форми і методи роботи з читачами різних вікових категорій

Бібліотечне обслуговування - сукупність усіх видів діяльності бібліотеки із задоволення потреб її користувачів шляхом надання бібліотечних послуг. Один з них – безпосередня робота з читачами з питань популяризації документів, тобто літератури, доведення до користувача будь-якої корисної інформації і, зокрема, тієї, якої конкретно він сам потребує.

Цей вид бібліотечної діяльності передбачає застосування різноманітних форм роботи, організація яких потребує відповідних методів.

Класифікація методів бібліотечного обслуговування:

1. **Критико-аналітичний метод** забезпечує всебічний і глибокий аналіз творів друку, або окремих проблем, викладених у них. Сюди можна віднести читацькі заочні обговорення книг, які сприяють виробленню навичок критичного мислення, самостійної роботи з книгою, формування естетичних поглядів і смаків. А також літературні дискусії, коментоване голосне читання, вечори запитань і відповідей.
2. **Позитивно-ілюстративний метод** знайомить читачів з позитивними фактами, подіями, викладеними у творах друку, з життям і діяльністю їх авторів. У цих заходах слід чергувати види пізнавальної діяльності шляхом розкриття теми різними засобами - художнього слова, музики, образотворчого мистецтва, аудіо-та відеоматеріалів. Це можуть бути зустрічі з цікавими людьми, літературно-художні композиції, різні читання.
3. **Рекомендаційно-інформаційний метод** застосовується для акцентування уваги читачів на кращих творах друку. Приклади таких заходів: усний журнал, прем'єра (презентація) книги, газети, журналу, огляди, перегляди зразків друку та ін.

Бібліотечне обслуговування здійснюється за видами: індивідуальне, групове і масове (фронтальне).

Групове обслуговування - це сукупність форм і методів, спрямованих на задоволення культурно-інформаційних потреб груп читачів, об'єднаних спільними інтересами.

Завданням групового обслуговування читачів є надання інформації про тему, книгу, предмет зацікавлення груп, створення найсприятливіших умов для спілкування читачів між собою, бібліотекарем з предмету спільного інтересу.

Макро і мікросередовище впливають на розвиток людини, тому завдання бібліотек – створити умови для задоволення, формування та розвитку інформаційних потреб, як спільноти в цілому так і її окремих груп.

Одним із засобів створення таких умов є масові заходи в бібліотеці: цікаві, захоплюючі, емоційні, зорієнтовані на особистість.

Масова робота виконує свої функції:

- сприяння задоволенню і розвитку інформаційних потреб і запитів населення, розширенню кола пізнавальних читацьких інтересів, проведенню змістовного дозвілля;
- сприяє залученню нових читачів до бібліотеки;
- сприяє рекламі бібліотеки, створює її позитивний імідж.

Одним із **принципів масової роботи** є актуальність. Незвичне трактування відповідних питань дозволяє підвищити зацікавленість читачів тією чи іншою темою, проблемою, предметом тощо.

Проводячи масові заходи, бібліотеки задовольняють потреби в освіті та самоосвіті, професійному вдосконаленні, розширенні світогляду, духовному, естетичному розвитку.

На вибір певної форми популяризації літератури впливає практичний досвід бібліотекаря, його ерудиція, професійна підготовка, вміння "тримати" аудиторію.

Досвід проведення масових заходів підтверджує, що їх ефективність залежить від активності читачів. Треба сміливіше використовувати оригінальні, близькі певним віковим категоріям форми роботи. Так, читачі юнацького віку віддають перевагу діалогам, дискусіям, ігровим формам спілкування тому, що вони посилюють пізнавальну й читацьку активність, спонукають до самостійного мислення, вміння відстоювати особисту думку. Такі форми, як: **дискусійні інтерв'ю, дискусії, диспути, різноманітні конкурси, вікторини, бібліомарафони** дають можливість позмагатися, поспілкуватися. Вони захоплюючі, сприяють виходу емоцій.

Успішність таких форм полягає в тому, що їм притаманні: новизна у назві, діалог бібліотекаря з читачами і читачів між собою, наявність елементів театралізації у викладі інформації, ігрові моменти, своєрідна атрибутика, що передає специфіку запропонованої форми, активна участь читачів у проведенні заходу. Досвід підтверджує, що ті заходи, де читачі є активними учасниками, стають для них найцікавішими.

Якщо такі форми роботи проводити з дітьми, то, по-перше, необхідно показати читачам-дітям принадність читання, навчити їх любити книгу для того, щоб через літературу вони сприймали "розумне, добре, вічне", щоб, зробивши читання нагальною потребою, найпершою іжею для серця і розуму, діти ставали свідомими громадянами своєї батьківщини, духовно багатими особистостями. Необхідно показати, що книга і читання є невичерпним джерелом знань та інформації, що читання може надавати естетичну насолоду і книга дійсно є другом і порадником. Потім працювати з ними в тій самій площині, що і з дорослими читачами, об'єднуючи читачів-дітей спільними інтересами, чи актуальним потоком суспільної цікавої і корисної інформації.

Обрана форма роботи з читачами повинна чітко відповідати змісту, структурі, темі заходу та відповідності якісному, кількісному та віковому складу читачів. Наводимо перелік рекомендованих форм роботи з читачами.

Активні (масові) форми роботи з читачами різних вікових категорій

Бенефіс читача - це комплексний захід, спрямований на зміцнення значення та авторитету бібліотеки, читання, кращих читачів, підвищення їх соціальної ролі та статусу, який включає в себе: знайомство з біографією читача, його діяльністю, організацію виставок книг з його домашньої бібліотеки, якщо така є, книг, які він прочитав в даній бібліотеці, прослуховування його улюблених музичних творів та ін. Необхідно показати роль книги в його житті, в становленні його особистості, в оволодінні ним знаннями, професією. Під час заходу можуть бути використані елементи таких форм, як "захист читацького формуляру", книжкова виставка «Мої улюблені книги» та ін.

Бібліотерапевтичні години

Бібліотерапія в дослівному перекладі означає "лікування книгою" (від грец *Biblion* - Книга і *therapeia* - лікування). Згідно з визначенням, прийнятим Асоціацією лікарняних бібліотек США, бібліотерапія означає "використання спеціально відібраного для читання матеріалу як терапевтичного засобу в загальній медицині і психіатрії з метою вирішення особистих проблем за допомогою спрямованого читання". За значенням слово «терапевт» - це мудрець, мислитель, бездоганний подвижник-аскет, який присвятив своє життя високій духовності, вищим силам, служінню людству. Або,

кажучи сучасною мовою, скоріше «інформаційний працівник», лікуючий сучасним Словом.

Бібліотерапія (книготерапія) - суть цього явища в тому, що книга, читання сприяє одужанню людини, підтримці позитивного психологічного балансу в її душі. Мистецтво слова, чудодійного, розумного, доброго, велика сила художньої літератури здатні викликати позитивне перезавантаження душі людини - змінити її погляди. Зародилася бібліотерапія в монастирях, в монастирських бібліотеках. Лікував пастир словом Божим. «Словом можна вбити. Словом можна врятувати. Словом можна полки за собою повести». Під «бібліотерапією» розуміють сукупний позитивний вплив художньої літератури, слова, тональності голосу, емоційного фону і музики на підсвідомість людини. Слово лікує - цю істину знали древні, як і те, що музика позитивно впливає на все живе, на почуття і настрій людини. Всесвітньовідомий Гіппократ спеціально приписував хворим курси лікування мелотерапії. Піфагору ж належить афоризм: «Музика може лікувати безумства людей...». Так і література. Під час хвороби у людини змінюється її художньо-емоційне сприйняття світу. Деяких повертають твори, повні песимізму і відчаю, де людина прагне знайти паралелі зі своїм життям, або протилежна ситуація - така людина шукає книги зі щасливим епілогом. Можна розробити цикл бібліотерапевтичних годин, кожна з яких являє собою літературно-музичну композицію з певним емоційним впливом. За допомогою спеціально підібраних віршів, уривків художньої прози і музики потрібно намагатися пробудити в людях почуття доброти, допомогти знайти таку необхідну в наш стресовий час, точку опори, знайти упевненість в собі і оточуючому середовищі. Сприяння корекції психологічного сприйняття життя - так можна охарактеризувати основну мету бібліотерапевтичних годин. Принципова їхня відмінність від традиційних масових заходів полягає в тому, що вплив здійснюється художнім словом і музикою. Повністю відсутні форми звичної популяризації книги (елементи бібліографічного огляду, бесіди тощо). Завдання бібліотекаря зводиться до ролі вправного читця, виконавця. Головне - відповідність тексту і музики. Бібліотерапевтичні години можуть проводитися і без музичного супроводу, з урахуванням особистих уподобань, характерів та нахилів читачів. Іноді достатньо спокійного голосного читання бібліотекаря з приємним тембром голосу високохудожнього прозового чи поетичного твору. До бібліотерапії відноситься також і підбір відповідної художньої літератури позитивного впливу конкретному читачу, який потребує бібліотерапевтичної допомоги.

Бібліо-глобус – це захід, присвячений книгам з історії, культури, традицій різних країн, подорожам і мандрівникам.

Бібліотечний журфікс - це традиційні зустрічі з цікавими людьми найрізноманітніших професій в певний, заздалегідь встановлений день тижня, підготовлені широкою рекламою.

Бібліотечний калейдоскоп (День бібліотек) – захід проводиться за схемою «Літературного калейдоскопу». Бібліотеки-філії демонструють фрагменти цікавих заходів, сценки з бібліотечного життя, театралізовані фрагменти. Швидка зміна осіб, подій, пов'язаних з бібліотекою, бібліотекарями, читачами.

Бібліотечний уїк-енд — відпочинок у бібліотеці. Цей комплексний захід можна організувати для всіх категорій користувачів. До програми уїк-енду можуть входити: зустрічі з людьми різних професій, різноманітні літературні конкурси, ігри, вікторини, огляди літератури; години-рекомендації, обговорення телепередач та цікавих книг, презентації виставок літератури та виробів декоративно-прикладного мистецтва, екскурсії, засідання бібліотечних клубів тощо. Доречним буде і фотографування на пам'ять.

В рамках такого дня відпочинку в бібліотеці є і **коктейль -презентація**. Це масовий захід, організований для широкого кола читачів, який проходить за бокалом коктейлю з соку і має на меті ознайомити присутніх з масовими заходами, запланованими на наступний рік, привернути до них належну увагу.

Бібліотечні сутінки. Вважається новою формою роботи з читачем. В грудні, в найкоротший зимовий день проводиться літературна подорож по книгах Стівенсона, Сабатіні, Сальгарі, Верна. Захід проводиться по закінченню робочого дня бібліотеки в напів-темному читальному залі, який освітлюється лише вуличними ліхтарями з вікон і підсвічуванням акваріума. Рольова словесна гра по темі книг триває з 19 до 21 години.

Бібліографічний огляд - це низка коротких презентацій документів, в яких викладено інформацію про їх зміст та бібліографічні дані. Може бути тематичний огляд, огляд нових надходжень, огляд творів однієї персоналії та літератури про неї тощо. Огляд складається з вступної частини (актуальність теми, відбір документів, читацьке призначення), загальної частини (огляд документів, їх характеристика), висновки. Оптимальна кількість документів для огляду: 5,7,9 (але не більше) одиниць друку.

Бібліокафе - ігровий варіант інформаційної роботи з читачами різних вікових категорій. Вивіска в стилі ретро, бібліотекарі - метрдотель і офіціантка. У меню - духовна їжа: «Новини свіжі» з газет і журналів, асорті «Шлях до успіху», десерт «Бестселер по ...» (автору). «Меню» кожна бібліотека формує відповідно до смаків своїх читачів і періодично оновлює.

Бібліоквест – гра, яка поєднує спортивне орієнтування та розв'язання інтелектуальних завдань тощо. Для прикладу наведемо бібліоквест «Ключі розбійника». Щоб відкрити будь-яку скарбницю, потрібні ключі до неї. Але дістати їх нелегко. Ключі знаходяться в старого розбійника. Перед початком гри всі гравці сідають у коло. Ведучий-«розбійник» сідає в центрі кола. Перед ним лежать три ключі. У "розбійника" на очах пов'язка. Гравці вибирають того, хто перший піде здобувати ключі. Для цього треба підійти нечутно навшпиньках до "розбійника", забрати в нього один із ключів і повернутися на місце. Потім розбійник намагається відгадати, хто із гравців украв у нього ключ. Якщо гравців багато, то можна дати декілька спроб. Якщо він відгадує, то повертає собі ключ, якщо ні, то ключ залишається гравцям. Завдання гравців: якнайшвидше забрати в нього всі три ключі. Три ключі відкривають скарбничку, де лежить завдання-підказка до квесту. Інші підказки можуть бути прикріплені на певних книгах та предметах, читачі повинні здогадатися, про яку книгу чи предмет іде мова, знайти їх і отримати наступне завдання. Остання точка квесту – приз.

Бібліофорсаж – це захід з вивчення правил дорожнього руху.

Бібліофреш – (фреш, в перекладі з англ. означає свіжий) бібліографічний огляд книжкових новинок.

Буктрейлер – сучасна форма популяризації книг. Являє собою невеликий відеоролик, що розповідає у довільній художній формі про цікаву книгу. Буктрейлер – це відеореклама книги, у якій застосовуються методи, аналогічні рекламі кінофільмів. Основне його завдання – розповісти про книгу, зацікавити, заінтригувати читача. Мотивацій у виборі книг для створення буктрейлера може бути безліч: реклама нових книг, просування книг ювілярів, визначні дати, події та ін.

Бюро літературних новинок – захід з популяризації новинок літератури серед читацької аудиторії, популяризація літератури кращих сучасних письменників, в тому числі і організації творчих зустрічей.

Година мужності - мета: сприяння розвитку у читачів почуття патріотизму, показати мужність захисників вітчизни і жорстокість війни за допомогою літератури. У заході використовується читання віршів, уривків з документальних і художніх творів,

прослуховування пісень воєнних років, зустріч з ветеранами, учасниками військових подій, перегляд документальних фільмів, звукові ефекти.

Година пам'яті - присвячується подвигам захисників вітчизни, коли згадуються конкретні імена, відзначенню дат трагічних подій, воєнних років, супроводжується (за можливістю) покладанням квітів до меморіалів.

Година творчості - знайомство з творчістю будь-якого митця, з будь-яким жанром мистецтва з подальшим творчим завданням для читачів, що допомагає розкрити унікальні творчі можливості кожного. Під час заходу можна складати казки, вірші, оповідання, малювати, або розписувати писанки, вишивати бісером, художньо ліпити з глини, плести з лози, розписувати посуд тощо.

«Громадянський форум» - у роботі з читачами можна використовувати таку активну форму як «громадянський форум», засновану на досвіді бібліотек США. В основі форуму лежить зважений діалог, пошук відповідей на питання в процесі дискусії на соціально значимі теми. Теми громадянського форуму: «Яка армія нам потрібна?», «Дитяча злочинність: де вихід», «СНІД: як уповільнити епідемію», «Корупція: як її перемогти і чи можливо» та ін.

Гурман-вечір любителів ..... жанру - це вечір, присвячений визначеному жанру літератури, підготовлений з урахуванням кращих сторін даного жанру (детектив, мелодрама, фентезі, роман тощо).

Гуртки за інтересами в бібліотеках мають на меті підвищення рівня знань читачів у певній галузі, розвиток їх творчих здібностей. Заняття гуртків регулюються програмою, розрахованою, як правило, на рік. Для створення гуртка необхідно спочатку виявити інтереси читачів і знайти потенційну групу учасників, потім розробити, обговорити і затвердити програму занять. Забезпечити широку рекламу та інформацію про відкриття гуртка до зацікавлених користувачів.

Дегустація літературних новинок - інформування про нові надходження в бібліотеку літератури з питань кулінарії.

Дискусія - розгляд і дослідження дискусійних питань, проблем з ґрунтовною аргументацією поглядів кожного. Дискусії можуть бути літературні, тематичні, предметні. Розрізняють також дискусії-діалоги, коли розмова komponується навколо діалогу двох її головних учасників з відмінними поглядами, групові дискусії, коли консенсусу досягають в процесі колективного обговорення. При підготовці дискусії потрібно чітко сформулювати завдання, що розкриває суть проблеми і можливі шляхи її вирішення. У разі необхідності, учасникам майбутньої дискусії треба ознайомитися з додатковою літературою, заздалегідь підбраною та запропонованою бібліотекарем. На початку заходу ведучий обґрунтовує вибір теми (книги, предмету тощо), уточнює умови дискусії, визначає ключові моменти обговорюваної проблеми. Головний момент заходу – процес відстоювання опонентами своїх поглядів. Завершивши дискусію, необхідно підвести її підсумки.

Ерудит – лото. Це – гра - конкурс, де користувачів мають нагоду перевірити, або підвищити свій інтелектуальний потенціал з різних галузей знань (літератури, мистецтв, фольклору, міфології тощо). Мета такого заходу полягає також і в популяризації цікавої довідкової літератури, яку має бібліотека, створенні умов для емоційного, невимушеного спілкування бібліотекарів і читачів.

Камільфо-вечір (вечір добрих манер) – вечір, присвячений етикету. Можна зробити дуже цікавий захід з костюмовано-театральними елементами, театралізованими фрагментами з художніх творів, з гумором. Але популяризація відповідної літератури з етики – обов'язкова.

Клуби за інтересами – це форма роботи, яка спрямована на об'єднання читачів за спільним інтересом. Як правило, до таких об'єднань входять яскраві особистості, готові, в свою чергу, надавати всіляку допомогу бібліотеці. Діяльність такого об'єднання надає бібліотеці більш високий статус, робить її більш значимою для місцевої громади та органів влади, сприяє її розвитку. Клуби за інтересами можуть мати різну спрямованість, тому, що будь-яка тема вимагає бібліотечно-бібліографічного забезпечення та підтримки. Клуб має стабільний склад учасників і регулярність зустрічей. Клуби створюються за ініціативою самих читачів, або бібліотекарів. Кожен клуб обов'язково має свій статут, правила, девіз, обирає емблему та іншу символіку.

Книжковий аукціон - кожен учасник представляє по одній, раніше прочитаній книзі так, що б у присутніх з'явилося бажання її прочитати. Виграє той, чия презентація набрала більше голосів учасників аукціону.

Книжкове дефіле. Ця форма заходу дозволяє привернути більш активну увагу читачів різних вікових категорій до художньої літератури і проходить спільно з будинком моди або молодим модельєром-дизайнером. Моделі для книжкового дефіле підбираються під враженням сюжетів і образів художньої літератури та відображають творчість конкретного письменника, або конкретний літературний твір, або творів та образ будь-якого письменника. "Модельєрами та моделями" можуть виступати самі читачі та бібліотечні працівники.

Книжкове кафе - розповідь про нові книги стилізується під справжнє меню. Наприклад: розділ «Морське асорті» містить дві вишукані "страви" японської літературної екзотики: «морський коктейль» із творчості Юкіо Місіма і «суші-бар» з творів Харуки Муракамі. Серія страв «Спекотне під гострим соусом» включє в себе легкі страви: витвір Дар'ї Донцової «Фігура легкого епатажу» і покриту хрусткою скоринкою пригод, сенсацій і несподіваних розгадок книгу Томаса Свона «Полювання на Сезанна». В розділі "Українські національні страви" - поема І.Котляревського "Енеїда" тощо.

Книжкові піжмурки. Бібліотекар пропонує читачам взяти книги для прочитання додому зі спеціальної добірки. Книги обгорнуті папером і читач не бачить, яку книгу вибирає. За сміливість - отримує приз. При поверненні книги проводиться її обговорення. Ця форма роботи дозволяє поживити інтерес читачів до цікавих, змістовних, корисних, але незаслужено забутих книг.

Конкурс читацьких уподобань - це те саме, що і рейтинг популярних книг, заснований на опитуванні читачів.

Літературне свято - це комплексний бібліотечний масовий захід з елементами урочистості. Свято складається з відкриття свята (бажано) бібліотекарем, основної програми, в яку входять музичні фрагменти, інсценівки, художні номери, конкурси тощо, об'єднані загальною темою, завершенням свята, де ведучий коротко резюмує його ідею та підсумки. Програма свята повинна будуватися і ґрунтуватися виключно на літературній основі. Центром уваги обов'язково повинна бути книга, письменник, поет, тощо.

- ✓ **літературний ранок** – це захід який орієнтований на дошкільників та читачів молодшого шкільного віку. Програму свята необхідно побудувати так, щоб дитина могла порадіти, пограти в безліч ігор і побачити наяву своїх улюблених казкових героїв. У підготовці та проведенні заходу беруть участь бібліотекарі, вихователі, батьки і самі діти з інсценівками, художніми номерами, декламуванням уривків з книг, віршів тощо.
- ✓ **літературний бал** – це масовий бібліотечний захід з елементами театралізації та обов'язкового музичного супроводу може включати в себе художнє читання, музичні та танцювальні номери, інсценізації літературних творів. Театралізація

обов'язкова (книжкові герої, письменники, поети, художники: діти-читачі у відповідних театральних костюмах).

Літературний вернісаж – це конкурсно-змагальна форма роботи. У творчості багатьох поетів, письменників є твори, які можна визначити як «Літературні портрети». Вони присвячені відомим діячам культури, літератури, мистецтва. Учасники діляться на дві команди: одна представляє «портрети»: дає коротку анотацію, читає вірші, чи прозу представленою в «портреті» автора. Інша група повинна назвати того, про кого йде мова. У 2-му турі роздають гравцям «поетичні листівки» - на яких уривки з літературних творів тих авторів, імена яких будуть представлені на «вернісажі». Автора віршів на листівці не вказано. Його потрібно відгадати.

Літературний вечір-концерт. Літературний вечір-дивертисмент. Вечір-концерт - текстовий матеріал (вірші, уривки з прози, монологи літературних героїв тощо) перемежовується з концертними номерами (виконання «вживу» або відео, аудіозапис. Наприклад: «Романсу трепетні звуки», «Я пам'ятаю вальсу звук чарівний» тощо). Літературний вечір-дивертисмент (дивертисмент: від фр. "Розвага"). Це програма з номерів різних музичних жанрів (популярні арії, танці, комічні монологи і сценки (з'явилися в 17 столітті). У канву вечора входять номери різних музичних жанрів, з метою створення атмосфери відпочинку, спілкування з прекрасним. Обов'язковим є перегляд відповідної літератури яка є в наявності в бібліотеці та надання інформації про Internet-посилання.

Літературний глобус – захід-розповідь про письменників різних країн.

Літературний гороскоп – це захід, побудований по типу гороскопу, де література (книги, автори) підібрані за тим чи іншим знаком гороскопу.

Літературний диліжанс – це захід в ігровій формі, стилізований під дорогу чи подорож з обов'язковими зупинками – станціями, узліссями, островами, стежинками тощо. (Приклад: "Шляхами Шевченкових подорожей", "Диліжансом з Оноре де Бальзаком", "Вояж літературною Київщиною", "Їдимо ярмаркувати", "Літературно-музичне турне по Франції (Польщі ....)" та ін.).

Літературний «калейдоскоп». Слово «калейдоскоп» в перекладі з грецької означає - «Гарний вигляд» і взагалі у даному випадку скоп - це трубка з дзеркальними пластинками і осколками різнокольорового скла, в якій можна спостерігати, як швидко змінюються симетричні кольорові візерунки. Це дитяча іграшка. А в переносному сенсі - калейдоскоп - це швидка зміна будь-чого: осіб, подій тощо. В даному випадку, пов'язаних з літературою, творчістю письменників. Можна взяти якісь окремі факти з біографій письменників, історії створення їхніх творів, уривки з фільмів за літературними творами. В рамках заходу доречно проводити вікторини та літературно-поетичні конкурси. Найголовніше - щоб це було динамічно і цікаво.

«Літературне караоке» - це конкурс читців, що проводиться під музичний супровід. Як у караоке - звучить мелодія, і ми співаємо пісню, так в літературному караоке - звучить музика, і ми читаємо вірші. Музичний супровід підібрано до ритму, розміру вірша, і навіть до того настрою, який вони несуть. Читець заздалегідь не знає, який він буде читати вірш і під яку мелодію. Він повинен інтуїтивно вловити ритм вірша і музики. Виходить прекрасне літературно-музичне виконання поезії.

Літературний колаж. Колаж – це прийом в образотворчому мистецтві, за яким, на певну основу накладають матеріали, що різняться кольором і фактурою. У період підготовки заходу можна розробити анкету, яка допоможе виявити найбільш популярних

авторів вітчизняної і зарубіжної літератури, улюблену тематику, героїв книг, уміння аналізувати і робити висновки з прочитаного. В програму літературного колажу можна включити бібліографічний огляд, в якому використано прийом „живих анотацій”. Суть його полягає в тому, що герой книги сам представляє себе. Одним із компонентів літературного колажу може бути експрес-інформація. Важливим моментом є те, що бібліотекарі повинні не тільки інформувати про невідомі, або маловідомі цікаві факти з біографії вітчизняних і зарубіжних письменників, а й пропонувати всім присутнім доповнити їх розповідь своєю інформацією. Літературний колаж може завершитися конкурсом на краще складання оповідання. Для проведення конкурсу заздалегідь розробляються його умови, читачів знайомлять з домашніми завданнями, пропонують їм спробувати себе у ролі письменника, написати і проілюструвати свій твір.

Літературне лото - гра-змагання для знавців художньої літератури. Завдання для гравців - уривки з літературних творів. За стилем та змістом уривка гравець має визначити назву книги та її автора. Визначивши автора та назву твору, гравець знаходить книгу на книжковій виставці, яка була спеціально організована для гри. На ній представлені не тільки ті книги, уривки з яких склали текст завдань, а й ті, що не мають відношення до гри.

Таким чином можна провести і тематичне лото: мовне, екологічне, правове, історичне тощо. У такому випадку може використовуватися не тільки художня література, а й різноманітні словники, довідкові видання.

Літературний карнавал. Карнавал - це масове театралізоване народне гуляння з літературно-театралізованими виставами. У бібліотеці можна провести карнавал літературних героїв, або карнавал літературних творів, де кожний літературний твір презентується театралізовано.

Літературний лабіринт - літературна гра, яка проводиться в декілька турів. Кожний тур - подорож у різні жанри літературного світу: поезію, епічну прозу, фантастику, драматургію тощо. За умовами гри готуються запитання на відповідну тему. Всі учасники по черзі дають відповіді на запитання. Відповідь є своєрідним ходом по лабіринту. На великому стенді-лабіринті ці ходи визначаються стрілками з номерами учасників. Першими вдало проходять лабіринт ті, хто дає правильну відповідь, вказуючи літературні джерела. У грі можуть брати участь усі запрошені на захід, оскільки на кожний новий тур склад команд може поновлюватися; практикується також залучення "допомоги друга", "допомоги залу" для відповіді на складні запитання.

Літературний пінг-понг. Нова форма серед літературних ігор. Бібліотекар називає літературного героя, а діти по черзі називають його пару. Наприклад, Карабас Барабас – Буратіно; Білосніжка – семеро гномів; Руслан – Людмила; Том Сойєр – Гек Фінн; Маша – ведмідь; Кай – Герда; Іван-царевич – Василиса-Прекрасна та ін.

Літературний ринг – гра-змагання двох команд на краще знання літературного твору, творчості письменника і т. д.

Літературний флеш-моб (з англ. флеш-моб - «миттєвий натовп»). Захід має ефект несподіванки і його мета - викликати у випадкових перехожих здивування і зацікавленість. Наприклад: учасники флеш-мобу в жовтих футболках і бейсболках з символікою бібліотеки з'являються несподівано в певному багатолюдному місці міста, одночасно відкривають принесені з собою книги і читають вголос протягом декількох хвилин і так само несподівано одночасно зникають (розбігаються).

Літературний ярмарок - комплекс невеликих, але різнопланових заходів, пов'язаних з книгою, які проходять одночасно на декількох майданчиках, але в одному певному місці (бібліотека, будинок культури, міська площа тощо). Це можуть бути вікторини, конкурси, зустрічі з цікавими людьми, рольові ігри, літературні концерти, розіграші літературної лотереї тощо.

Літературно-музичні салони. Їх суть полягає в камерному спілкуванні обмеженого кола знавців і любителів класичного мистецтва, що проходить, переважно в невеликих, затишних вітальнях, іноді при свічках, біля старовинного (або імітація) каміна, рояля. За відсутності спеціального приміщення у вітальню перетворюють читальний зал, або його частину. Також підійде оригінально оформлений куточок з м'якими меблями і музичним інструментом поряд (фортепіано, рояль).

Обговорення книги – це обмін думками стосовно однієї, прочитаної певною кількістю читачів книги. Висловлюються різні точки зору з приводу певної книги. Розмова йде про її художні і змістовні цінності, чи недоліки. Обговорюється актуальність тематики, порушених проблем, форма викладення матеріалу та ін. Підготовчий етап - підбір творів і теми для обговорення, збір і обробка необхідної інформації: цікаві факти, відгуки літературознавців і критиків, читацькі оцінки. Складається план проведення обговорення: введення читачів в проблему, перелік і послідовність ключових питань. У процесі обговорення необхідно організувати обмін думками, резюмувати сказане, оцінити результат обговорення. Учасників (12-20 читачів) бажано зібрати за круглим столом.

Пізнавальна година може включати в себе інформаційне повідомлення, показ слайдів, бібліографічний огляд, міні-вікторину та ін.

Поетичний альбом є одним з основних різновидів відомого і часто використовуваного бібліотекарем усного журналу. Мета заходу - популяризація поетичного слова. Методика його проведення передбачає традиційні "сторінки", участь ведучих, читців, любителів поезії, гостей - поетів (як професійних митців, так і земляків-аматорів), які знайомлять учасників заходу з власним творчим доробком. Однією із сторінок альбому неодмінно виступає книжкова виставка, перегляд чи бібліографічний огляд. Перехід від однієї сторінки до іншої позначає перегортання сторінок реально художньо оформленого макета "поетичного альбому".

Поетичний зорепад – захід, присвячений шедеврам поезії чи популяризації творчості окремого поета з обов'язковим читанням віршів.

Презентація книги (прем'єра книги) - комплексний захід, мета якого - інформування читачів про нову книгу. Презентації книг проходять зазвичай у присутності автора, видавця і т. ін., які дуже зацікавлені в просуванні своєї книги до читача. Під час презентації розповідається про ідею та історію створення книги, про людей, причетних до цього. Найчастіше, презентації книги супроводжує її продаж, або дарування. Обов'язково в бібліотеці повинна бути книжкова виставка, на якій, крім прем'єр-книги, необхідно представити іншу літературу, дотичну тим чи іншим чином головній книзі, доводячи це відповідними назвами розділів виставки. За такою схемою можуть бути проведені і "презентації однієї книги" (не обов'язково нової, без участі автора і, звичайно, без продажу).

Прес-конференція - сюжетно-рольова гра, учасники якої розподіляють між собою ролі представників преси і фахівців, що відповідають на запитання. Тема вибирається актуальна.

Прес-марафон - нетрадиційна форма роботи з періодикою, під час якої учасники по черзі називають в порядку алфавіту відомі їм газети і журнали. Кожен раз, коли називається наступна буква, той за ким залишається останнє слово, отримує жетон. Переможець той, після кого вже ніхто не може назвати ніякої назви періодичного видання.

«П'ять хвилин з мистецтвом» — це нова, цікава форма роботи з читачами - учнями, яка дозволяє регулярно долучатися до поезії, музики, живопису та до інших видів мистецтва. Наприклад: «П'ять хвилин з поезією», «П'ять хвилин з музикою», «П'ять

хвилин в театрі», "П'ять хвилин у галереї", "Виставка однієї картини" або «Сьогодні знову «П'ять хвилин у кінозалі» та ін.

Тематичні бібліотечні вечори - це масовий бібліотечний захід, який характеризується яскраво вираженою позитивно-ілюстративною спрямованістю, що проявляється в ознайомленні читачів з соціально-значущими прикладами, висновками, фактами, подіями, викладеними в книгах. Тема вечора висвітлюється різними засобами, включаючи музику, художнє слово, образотворче мистецтво, кіно-фото-документи. У тематичному вечорі переплітаються дві лінії: пізнавальна і розважально-емоційна. Такі вечори привертають увагу не тільки читачів бібліотеки, а й місцевої громади в цілому. Форми тематичних вечорів можуть бути різноманітними: літературні, літературно-музичні, кіновечори, вечори, присвячені театру, живопису. До участі в таких вечорах бажано запрошувати відомих та цікавих людей. Різновиди тематичних бібліотечних вечорів:

- ✓ **вечір-діалог** – одна з форм проведення дискусій в бібліотеці, що припускає висловлювання особистих аргументованих поглядів, особистих думок на події, проблему, тему, книгу, тощо;
- ✓ **вечір запитань і відповідей** - це один із засобів сприяння формування у читачів різних вікових категорій активної громадянської позиції, залучення читачів бібліотеки в пізнавальну діяльність, сприяння активізації читання галузевої та художньої літератури. Подібні вечори проводяться по одній темі, або за мінливими темами у залежності від зміни інтересів читачів. Тема повинна бути актуальною, можливо, навіть проблемною, але обов'язково цікавою. Попередньо здійснюється збір запитань від читачів, потім запрошений фахівець протягом вечора дає на них відповіді. Запитання можуть виникати і під час заходу, як прямі так і опосередковані (у письмовій формі, передані через ведучого вечора);
- ✓ **вечори зустрічей з цікавими людьми** – вечори зустрічі з письменниками, вченими, громадськими діячами та іншими відомими людьми, які проводяться за класичною схемою (вступне слово-представлення бібліотекаря; виступ запрошеного, запитання від аудиторії; заключне слово – подяка бібліотекаря). Обов'язкові книжкові виставки, викладки по темі. Бажано, якщо доречно, використовувати музику, відеоряд, номери художньої самодіяльності тощо;
- ✓ **вечір-імпровізація** - це активно-розмовна форма, яка дозволяє розкритися кожному учаснику вечора. Головна умова - говорити про улюблене та добре знайоме в літературі та мистецтві так, щоб запалити жаринку відгуку, розуміння в душах присутніх (декламування улюблених віршів, виконання бардівських пісень). Наприклад, вечір-імпровізація «Поки горить свічка». Обов'язковий атрибут цього передноворічного вечора - свічки (можна тримати перед собою свічку і розповідати, а потім, закінчивши свою розповідь читанням віршів, передати її наступному). Гості повинні бути підготовленими, ерудованими людьми. Ведучий вечора «незримо» присутній серед гостей і підтримує діалогі-спілкування.
- ✓ **вечір-памфлет** – це активно-дискусійне обговорення публіцистичного твору на актуально-проблемну тему, мета і пафос якого - викриття (цивільне, соціально-політичне). Памфлетність може бути присутня в різних художніх жанрах (п'єса-памфлет, роман-памфлет). Мета вечора-памфлету - засудження якихось негативних вад, явищ життя: пияцтва, наркоманії, тютюнопаління та ін. Захід готується і проводиться на основі художніх творів, публікацій в періодичних виданнях. Також бажано розповідати під час заходу про цікаві захоплення людей, різні позитивні види дозвілля, зустрічі з людьми, які присвячують свій вільний час цікавим хобі.

- ✓ **вечір-портрет** – це масовий захід, який дозволяє через книгу сконцентрувати увагу на особистості автора, як митця і як людини, на його творчості, долі. Такий захід сприяє розвитку і закріпленню пізнавальних інтересів до предмету його діяльності. Бібліотечна специфіка вечора-портрету полягає у створенні цілісного образу людини і його часу на основі використання друкованих джерел та візуального ряду матеріалів. В основу такого вечора покладено інформацію про конкретні книги, присвячені історичним особистостям, діячам культури, літератури і мистецтва. Приводом для подібних вечорів може бути вихід друком нової книги, або ювілей персоналії, посилення суспільного інтересу до певної особистості.
- ✓ **вечір-репортаж** - це форма запозичена з передач ТБ і радіо. Проводиться у формі живого репортажу-інтерв'ю. Ведучий-репортер (бібліотекар) - ставить питання (з питаннями присутніх потрібно ознайомити заздалегідь) учасникам вечора, дає коментарі до відповідей. Одне і те саме питання задається кільком учасникам, вони висловлюють власну точку зору, їх думки можуть збігтися, або не збігатися. Ведучий повинен спрямовувати розмову в дискусію. Добре, якщо за ходом такої дискусії буде стежити спеціаліст (журналіст), він же зробить висновки наприкінці заходу, підведе підсумки. Бібліотекар повинен оформити виставку по темі вечори-репортажу, зробити якісний огляд.
- ✓ **вечір розгаданих і нерозгаданих таємниць («Таємниці навколо нас»)**. Мета вечора - привернути увагу до наукових відкриттів, невирішених проблем, до різних непізнаних ще явищ навколишнього світу. У центрі уваги - гіпотези, версії, відкриття з різних галузей знань: медицини, природничих наук, психології, історії, нез'ясовні явища - НЛО, телекінез, телепортація, полтергейст, сингулярність та ін. Темі: «Гіпноз: можливості, таємниці», «Таємниця Атлантиди: Легенда? Правда», «Таємниця Тунгуського метеорита», «Дельфіни? - Загадка моря», «Чи можлива передача думок, почуттів на відстані », « Штучний інтелект до 2030 - Чи реально?» та ін.

Ток-шоу. Дослівний переклад з англійської означає "розмовне видовище". І в цьому тлумаченні укладена головна жанрова відміна ток-шоу від диспуту - динамізм, видовищність. Ведучий ток-шоу запрошує цікавих людей, тематично спрямовує розмову, підводить до головних висновків, узагальнює висловлювання. Технічно оснащені бібліотеки можуть використовувати для інтерактиву систему WebChat. Після того як ви задасте своїм гостям заготовлені питання, можете відкрити канал для питань віддалених користувачів. Зразок теми: «Книга і читання - шлях до успіху».

Турнір ерудитів - командна ігрова форма, яка сприяє закріпленню отриманих читачами знань та вмінь. Бібліотекар спільно з учасниками визначають тему турніру, яка може бути з будь-якої галузі: на знання історії рідного краю, художньої літератури, правил етикету та ін. Під час підготовки турніру шляхом бесід, оглядів літератури, організації книжкових виставок необхідно познайомити учасників з книгами, журналами, газетними публікаціями, що висвітлюють обрану тему.

Фольклорні посиденьки - форма знайомства читачів з усною та прикладною народною творчістю, що відображає його життя, погляди, ідеали. Народна творчість, що зародилася в глибокій давнині - історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних традицій, виразник народної самосвідомості. Яких тільки пісень, казок, переказів, билин, прислів'їв не створила вона! Радості і печалі, надії і очікування, мрії про щастя - все відбилосся в цій творчості. В даному заході беруть участь читачі, бібліотечні працівники, аматори самодіяльної сцени, музейні працівник та ін.

Читання:

- ✓ **Голосне коментоване читання** - форма усного знайомства з творами літератури, що передбачає читання тексту вголос для невеликої читацької аудиторії (від 5 до 25 осіб) з коментарями читця і обговоренням прочитаного;
- ✓ **літературні читання** - художнє виконання творів, художнє читання окремих уривків з творів художньої літератури, своєрідний «театр одного актора»;
- ✓ **цикли читань** - присвячені будь-яким подіям, або ювілеям видатних людей;
- ✓ **краєзнавчі читання** - націлені на популяризацію літератури з краєзнавства

Читацька конференція – це теж висловлювання та обмін думками, але в широкій читацькій аудиторії. Конференція може проводитися по одному твору, по ряду творів, об'єднаних однією темою чи автором, з нагоди визначної дати чи ювілею видатного автора тощо. На читацькій конференції стикаються різні погляди, формується колективна думка. Сенс конференції полягає в колективному обговоренні, дискутуванні, колективній оцінці книги (автора, теми, предмету, події тощо).

Читацько-глядацька конференція – це читацька конференція з використанням відеозасобів.

Шок-година зазвичай готується по гостро-актуальній проблемі: наркоманія, СНІД, бездоглядність тощо. Наприклад, шок-година: «Наркотики: Подорож без повернення». Основа шок-годин: листи, відверті сповіді молодих наркоманів. Матеріал свідомо не редагується. Повністю зберігається зміст і лексика "одкровенень". Добре, якщо є відеофільм по темі години. В рамках години обов'язково наводяться офіційні дані про стан боротьби з наркоманією в країні та місті, організуються тематичні полиці, куточки у яких застосовується шок-цитата.

Шок-цитата використовується при оформленні книжкових виставок. Цитата підбирається така, зміст якої, іде врозріз із загальноприйнятою думкою, що викликає у читача подив і бажання посперечатися.

Форми роботи з інформування читачів різних вікових категорій

День інформації – це комплексний захід, мета якого - доведення до споживачів інформації про літературу, наявну у фондах бібліотек. Включає в себе: виставки, огляди, консультації, інформування про бібліотеку та її послуги. Може мати такі форми:

- ✓ **День бібліотеки в школі** - вихід працівників бібліотеки в освітні установи з метою знайомства дітей та вчителів з літературою (книгами та періодикою), з різних тем, яка є в наявності у фондах бібліотеки. Включає в себе: виставку книг, бібліографічні огляди та інформування про бібліотеку та її послуги через роздачу буклетів, закладок та іншої друкованої інформаційної продукції.
- ✓ **День бібліотеки в дошкільному закладі** («Книжковий десант») - вихід працівників бібліотеки в дитячі дошкільні установи з оглядами книг та періодики для педагогів, дітей і батьків. Можуть включати в програму, по можливості: виставки дитячої літератури, лялькові вистави для дошкільнят, консультації для батьків з питань виховання читацької культури у дітей, сприяння формування читацьких інтересів, майстер-класи.
- ✓ **День взаємної інформації** - в бібліотеку запрошуються працівники різних установ, які працюють в галузі інформації, а бібліотека інформує про літературу відповідної тематики, шляхом оглядів, добірок, списків, переглядів літератури, слайд-презентацій тощо.
- ✓ **День спеціаліста або День предметника** - тематичні заходи для педагогів і фахівців, що працюють з дітьми, що проводяться, як суто бібліотекою, так і районними методичними об'єднаннями на базі бібліотеки. Фахівці РМО визначають тему, працівники бібліотеки організують виставку, готують

відповідні бібліографічні списки, перегляди літератури. Під час заходу педагогам надаються відповідні методичні матеріали, озвучується цікавий досвід, іноді проводяться показові уроки за участю учнів. Бібліотекарі проводять бібліографічні огляди літератури, надають консультації з досвіду роботи бібліотеки з даної теми. День спеціаліста може бути проведений в бібліотеці для фахівців будь-якої галузі: медицини, транспорту, сільського господарства, правоохоронних органів, фінансово-економічних, працівників державної служби, працівників культури тощо.

- ✓ **День школи в бібліотеці** - проведення уроків з історії, географії, літератури на базі бібліотеки. Викладачі визначають тему уроку, обговорюють її з бібліотекарями, а ті, в свою чергу, підключаються до проведення уроку: готують виставку та огляд книг, відеоряд, слайд-презентації;.

Усний журнал - це творчо-оперативний засіб інформування. Усний журнал може інформувати про нові надходження літератури, а також бути тематичним, хронологічним, ретроспективним, тощо. Для усного журналу характерно: постійна назва, періодичність, оперативність, актуальність і новизна пропонованої інформації. Журнал складається з ряду розділів - свого роду «сторінок», сукупність яких представляє будь-який напрямок, тему. До організації усних журналів бажано залучати і читачів.

Якщо з якоїсь актуальної теми літератури недостатньо, то можна оформити **дайджест**. Це фрагменти текстів документів (цитати, витяги, статті, реферати), підібрані з певної теми і згруповані таким чином, щоб полегшити сприйняття матеріалу (від загального до предметного або за тематичними напрямками). За формою подання матеріалу дайджести близькі до тематичних добірок (тек). Дайджест повинен мати коротку передмову, в якій упорядник характеризує джерела та критерії відбору матеріалу. В обов'язковому порядку додається список джерел.

Ігрові форми бібліотечної роботи

«Найбільш інтенсивний розвиток особистості школяра відбувається у сфері вільного спілкування, дозвілля, праці, улюблених занять, гри».

В.А. Сухомлинський

Для дітей гра - сфера їх соціальної творчості, полігон для вияву своєї громадської і творчої самобутності. Гра - це пошук себе в колективі, суспільстві, людстві. Гра - це вихід на соціальний досвід, культуру, застосування соціальної практики, доступної розумінню. В контексті останнього гра є досить важливою і для дорослого читача.

Ігрові елементи рекомендується використовувати в різних заходах, що проводяться для читачів різних вікових категорій, щоб створити позитивно-активний, емоційний настрій на сприйняття нової інформації, розвинути вміння будувати діалог, сприяти формуванню образного уявлення про предмет.

Гра-хвилинка - ігровий елемент тематичної години, або творчого спілкування для перемикавання уваги читачів-дошкільників та читачів-дітей молодшого шкільного віку; відпочинку, підтримання їх інтересу до теми.

Екран прочитаних книг відстежує динаміку читання. На стенд-екран, поруч із зображенням рекомендованих книг, читачі-діти прикріплюють свою фотографію після прочитання тієї чи іншої книги.

Ігри-подорожі. Всі вони відбуваються в уявних умовах, де всі дії і переживання визначаються ігровими засобами. Учасники гри пишуть щоденники, листи «з місць», збирають різноманітний матеріал пізнавального характеру. Відмінна риса цих ігор - активність уяви. Попередньо читачі повинні ознайомитися з книгами, картами, довідниками відповідної тематики.

Інтелектуальні ігри - «Що? Де? Коли? », КВК та інші. Переваги їх у тому, що вони припускають змагальність і проходять в неформальному середовищі. Вони дають можливість читачам проявити свої здібності, знання та ерудицію. Такі ігри сприяють отриманню досвіду колективного мислення, розвивають швидкість реакції, дозволяють перевірити кмітливість, начитаність, всебізнаність.

«Літня альтанка з книгою» - це новий підхід до вирішення актуальної проблеми активного та корисного читання для користувачів молодшого та середнього шкільного віку влітку. Такі заходи дають можливість на свіжому повітрі, на килимках (майданчик перед бібліотекою) почитати дітям вголос кращі твори української, світової літератури та обговорити їх. Після прочитаного діти малюють свої враження на папері та асфальті. Таку форму масових заходів можна активно використовувати під час роботи літніх таборів відпочинку.

Літературний суд. Це сюжетно-рольова гра, що імітує судове засідання. Учасники розподіляють ролі судді, захисника, прокурора, судових засідателів, потерпілих, обвинувачених та свідків. Підсудним може бути будь-який негативний літературний персонаж.

Ситуаційна гра - це моделювання практичних ситуацій, поєднання елемента гри з певними знаннями, має характер імпровізації. Такі ігри можна застосовувати для закріплення правових знань серед читачів середнього і старшого шкільного віку та з дорослим читачем.

Творчі сюжетно-рольові ігри - це не просто розважальний прийом. Така гра володіє величезним евристичним і переконуючим потенціалом і є засобом ефективного засвоєння пізнавального матеріалу. Така форма може бути чудовим психологічним тренінгом для читачів середнього та старшого шкільного віку, а також буде цікавою і для дорослого читача.

Ігро-спорт

Як засвідчує багаторічний глобальний бібліотечний досвід в кожній бібліотеці робота з популяризації літератури про спорт та фізичну культуру залишає бажати кращого. Тому такі форми роботи, як "Інтелектуальне багатоборство", "Книжковий марафон", "Літературні старты", "Бібліотечно-атлетичний килим" будуть нагадувати читачам про цю корисну цікаву площину людського життя, а якщо і зміст цих форм роботи буде наповнений літературою спортивної тематики, то здоров'я нації від цього тільки зміцніє і, як завжди і в усьому – за допомогою бібліотек!

Використання ляльок і лялькових вистав в просуванні книги і залучення до читання

Ляльковий театр в дитячій бібліотеці виступає як ігрова форма бібліотечної роботи, що об'єднує театр - ляльку - книгу. Під час вистави бібліотекар, зацікавивши малюків ляльками, повинен переключити їх увагу на книгу та читання. За допомогою ляльок можна більш емоційно, наочно, яскраво розповісти про письменника, про його творчість, рекомендувати книги. Можна використовувати в якості ігрового елемента тільки одну ляльку, яка буде головним героєм у заходах на різні теми, і, можливо, стане візитною карткою вашого бібліотечного театру. Можна організувати театр книги і показувати лялькові вистави по дитячих творах і казках, а також розробляти і створювати власні сценарії, або долучати до цього читачів. Як показує практика, "лялькові театри" користуються великим успіхом і у дорослого читача з виставами на "дорослі" теми.

Дидактичні (дисконтактні) ігри - це ігри з готовими правилами. Сюди можна віднести такі розвиваючі ігри: кросворди, заочні вікторини, головоломки, бібліографічні пазли, мозаїки, лото, доміно. Можливість оперувати власними знаннями (читач отримує

можливість) граючи, користуватися дидактичним матеріалом. Кращі дидактичні ігри складені за принципом самонавчання, тобто так, що вони самі направляють читача на оволодіння знаннями й уміннями. Дана форма демонструє можливість читача без контакту з книгою за допомогою раніше набутих з книг знань вирішувати поставлені грою завдання.

У дитячій бібліотеці можуть бути дидактичні **бібліографічні посібники** у формі предметних іграшок (з паперу, глини, клаптиків та інших матеріалів), а так само у формі книг-іграшок різної конструкції.

Зарубіжний бібліотечний досвід демонструє застосування таких форм, як: "Факультатив успіху", "Сімейна ігротека", "День читацької мрії", "Ходи книг", "З'їзд мрійників", "Паркан-газета" "Мозковий штурм", "Коло ідей", "Вільний мікрофон", "Акваріум" тощо.

Віртуальні бібліотечні форми роботи та послуги

В наш час дуже складно бібліотеці конкурувати з комп'ютерами та телебаченням. Треба постійно вигадувати щось нове, цікаве, щоб користувачі з задоволенням приходили до нас не тільки по книги, а просто поспілкуватися, подивитися нові журнали, щось запитати, про щось дізнатися. Адже тільки так ми не зіпсуємо свій імідж, а бібліотека буде залишатися втіленням нового і незнаного. Швидкий розвиток телекомунікаційних, технологій та мережевої взаємодії сприяють розробці та впровадженню в бібліотечну практику нових форм та методів. Сьогодні вони знаходять особливе, деколи провідне місце в бібліотечних планах. Приведемо в приклад лише деякі форми роботи та інтелектуальні продукти (послуги), які можна включити в свою діяльність, використовуючи комп'ютерну техніку бібліотеки.

Форми роботи:

- Інтернет-канікули;
- огляди нових ресурсів Інтернету;
- електронні виставки;
- віртуальні екскурсії по бібліотеках;
- слайд-лекції; слайд-презентації
- комп'ютерні презентації;
- прем'єри дисків;
- літературні Інтернет-знайомства;
- мультимедіа-перегляди;
- подорож по віртуальних музеях світу;
- електронна ігротека;
- конкурс мультимедіа-твори;
- відеобесіди, відео-уроки,
- урок-навігація;
- chat-конференції;
- skype-спілкування.

Послуги:

- путівники по ресурсах;
- тематичні електронні файли і теки;
- інструкції;
- бібліотечна веб-сторінка;
- бібліотечний сайт;

- інформаційні бібліотечні зведення;
- електронна візитка.

В даному посібнику запропоновано лише частину різноманітних форм масової роботи з користувачами різних вікових категорій. Кожен фахівець обирає для себе найкраще, те, що можна організувати в умовах кожної конкретної бібліотеки. Бажано не зупинятися на досягнутому і постійно поповнювати скарбничку форм роботи з книгою, з користувачами, поєднуючи традиційні та інноваційні методи. Новітні технології, презентації на мультимедійній дошці допоможуть краще і якісніше провести масовий захід. А запорука успіху бібліотечної роботи – це творчість, любов до книги і читача самого бібліотекаря.

Використана література

Вилегжаніна Т. Інновації – визначний фактор розвитку бібліотек України / Т.Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2009. – № 3. – С. 6-9.

Инновации в библиотеках : сб. ст. / Рос. гос. б-ка, Науч.-исслед. отд. библиотековедения ; [сост. : М. Я. Дворкина, Е. Н. Гусева]. – М. : Пашков дом, 2010. – 131 с.

Ісаєнко О. О. Розвиток інноваційних складових технологій інформаційного обслуговування в провідних бібліотеках України / О. О. Ісаєнко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 2. – С. 42–48.

Козлова В. "Бібліотека – острів фантазії і творчості" (Програма літнього відпочинку дітей і дорослих у Кіровоградській ОУНБ ім. Д.І.Чижевського) / В.Козлова // Бібл. планета. – 2012. – № 3. – С. 24-25. – (З досвіду роботи).

Пескіна Л. "Університет третього віку" / Л.Пескіна // Бібл. планета. – 2012. – № 2. – С. 16-17.

Справочник библиотекаря / науч. ред. : А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – 3-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Профессия, 2005. – 496 с. – (Серия «Библиотека»).

Сучасні форми роботи в бібліотеках (інформація до словника успішного бібліотекаря) / [Матеріал опрацювала С. Ковальчук] // Бібл. планета. – 2014. – № 2. – С. 24-26. – (Сторінка методиста).

Список корисних веб-сайтів:

- * Українська Бібліотечна Асоціація - <http://www.ula.org.ua>
- * Програма "Бібліоміст" – www.bibliomist.org
- * розділ «Бібліотечному фахівцю» на сайті Національної Парламентської Бібліотеки України - <http://profy.nplu.org>
- * Незалежний Бібліотечний Інформаційний Портал - <http://librportal.org.ua>
- * Кабинет библиотековедения - www.library.ru/1/kb/.phpindex
- * сайт Центру бібліотечних технологій РГБ Інновации в библиотеке (на – <http://blog.c-bit.ru>)

- * Библиомир: взгляд из Гомеля - http://inf.by/gomel_lib
- * Журнали:
- * «Библиотечное дело» - www.bibliograf.ru/issues
- * «Библиотековедство. Документоведство. Информология» «Библиотечный вестник», «Вестник Книжной палаты» - www.nbuv.gov.ua/portal/soc
- * «Библиотечный форум Украины» - www.idea.com.ua/forum/
- * «Библиотека», «Библиополе» - www.library.ru
- * «Библиотечная планета» - profy.nplu.org/articles

З М І С Т

1.	Методичний лист	3
2.	Бібліотечні форми і методи роботи з читачами різних вікових категорій	4
3.	Активні (масові) форми з читачами різних вікових категорій	5
4.	Форми роботи з інформування читачів різних вікових категорій	16
5.	Ігрові форми бібліотечної роботи	17
6.	Використання ляльок і лялькових вистав в просуванні книги і залучення до читання	19
7.	Віртуальні бібліотечні форми роботи та послуги	19
8.	Використана література	21
9.	Список корисних веб-сайтів	21

**КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ**

Серія "В практику роботи бібліотек"

***БІБЛІОТЕЧНІ ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ З
ЧИТАЧАМИ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ***

методико-практичні матеріали

Олена Миколаївна Литвин -
завідувач науково-методичного
відділу

Редактор-упорядник
Бібліографічне упорядкування

Науковий редактор
та відповідальний за випуск:

Укладачі:

Людмила Петрівна Соляник – заступник заст.
директора з наукової діяльності, заслужений
працівник культури України

Л. П. Соляник
О.М.Литвин

Микола Павлович Зніщенко, генеральний
директор Київської обласної бібліотеки для
дітей, кандидат історичних наук,
заслужений працівник культури України

Київ 2015

Русанівська набережна, 12, м. Київ - 154, 02154,

Київська обласна бібліотека для дітей

Тел./факс. 295-09-61 , тел. 294-15-75

E-mail: kobdd@voliacable.com